

Universitätsbibliothek Wuppertal

Totius Latinitatis lexicon

secundum tertiam editionem, ..., correctum et auctum labore variorum

Forcellini, Egidio

Schneebergae, 1831

Brief (Egidio Forcellini an das Priesterseminar Padua)

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1615)

C L E R I C I S

SEMINARII PATAVINI

LATINAE CONSUECUDINIS ADSEQUENDAE CUPIDIS

AEGIDIUS FORCELLINUS

I.

Jacobus Facciolatus magister meus, in litteraria republica illustre nomen, cum studiis vestris in hoc Seminario praesesset, et, ut quam rectissime procederent, sedula cogitatione atque ope niteretur, inter alia, quae utiliter suscepit, Latinum et Graecum *Δεξικὸν* in manus sumpsit, et de utroque purgando et amplificando deliberavit. Et Graecum quidem, aliqua mea opera usus, plurima vero aliorum, quos longe major doctrina commendabat, ita auxit et adornavit, ut quanto vobis adjumento sit, qui in ejus linguae studio versamini, testes locupletissimi esse possitis. Latinum vero, quod majore cura indigere videbatur, uni mihi reficiendum imposuit, non quidem id secutus, quod satis in me ingenii esse putaret (novit enim ipse, et ego plane sentio, esse perexiguum), sed quod videret satis firmam meam valetudinem, et longissimi laboris patientem arbitraretur. Itaque me praebente manum, illo consilium atque opem, tandem post annos prope quadraginta, finis operi paene immenso impositus est. Nunc restat, ut doceamini, quid illo duce et auctore praestiterim, et quam rationem novi Latini *Dictionarii* conficiendi, post tot hujusmodi syntagmata toties edita, secutus sim.

II.

Prima cura fuit omnes Latinas voces diligenter describere, et exacte disponere, per usitatam litterarum seriem, ut quaerentibus facile occurrerent. Nec satis habui descriptas ab aliis sumere, quin auctores Latinos non paucos, qui indicibus verborum carebant, attente percurri, et praeterea veteres grammaticos, et sex aut septem inscriptorum lapidum collectiones, et numismata vetera, ex quibus plura decerpsi vocabula, quae in aliis *Δεξικαῖς* non habentur. Orthographiae accuratam rationem habui, secutus auctores probatissimos, qui de ea professi scripserunt, et probae notae lapides, et numismata: et quotiescumque ea duplex esset, priore loco proposita est, quae probatior videbatur: et causas, cur ita videretur, in fine cujusque vocis semper adjunxi. Subjeci fere omnibus tum Graecam, tum Italicam interpretationem: alias enim linguas, quae hucusque addi consueverunt, ut speciosus titulus *Septem linguarum* inscriberetur, omnino neglexi. Notationem vocis, seu etymologiam non omisi, modo esset probabilis, et nimis longe petita non videretur: qua in re saepe Varronem ipsum peccasse, jampridem eruditi animadverterunt. Quod ad Italicas voces attinet, nulla mihi religio fuit iis etiam uti, quae ab Etruscis non probantur, id unice spectans, ut Latinam sententiam nostris luculenter exprimerent.

III.

Sequebatur potissima cura, et maxime necessarius labor illa duo persequendi, quorum causa hujus generis libri sumuntur in manus, Latinarum vocum vim, et usum. Cum enim duo sint studiosorum genera, qui hoc opere indigent, et qui Latina intelligere, et qui Latine scribere volunt; illis satisfit, cum apte et plane sensus verbi exponitur tum proprius, et, ut ita dicam, nativus, tum figura

tus, qui ab illo descendit. Ego id fere semper servavi, ut primo loco indicarem, quae sententia cuique vocabulo proprie accepto subesset: cui rei maxime servit notatio, cum aperta et conveniens est: deinde figuratas significationes subiecti tum solutae, tum ligatae orationis, quod sufficere existimavi intelligere cupientibus: neque tamen omisi singularia multa edisserere, quae peculiarem animadversionem requirere visa sunt. Habenda fuit etiam ratio quantitatis syllabarum, quam prosodiam dicitis; ne qui legunt, aut recitant, voces perperam enuntient, et dum in eo peccant, ne intelligere quidem videantur. Hac de causa, ubicumque licuit, et opus fuit, versum aliquem Latini poetae inserere optimum duxi, et initio vocum accentus notam appingere. Multo plura postulant ii, qui scribendo verba com-ponere, et sensa sua Latine explicare aggrediuntur. Docendi sunt enim, cuique voci quis sit locus in prorsa aut vorsa oratione, ut Apuleji verbis utar; qua ratione unumquodque verbum aut nomen inflectatur; quae antiqua vel obsoleta sint, quae usitata; quae nomina aut verba plena sint, quae deficientia; qui casus verbis tribuendi sint, quae nominibus genera. Ut prisca ab usitatis discernere per se quivis vestrum possit, consulat seriem scriptorum; quam a magistro meo mox dabo. (a).

IV.

Confirmanda erant haec omnia afferendis scriptorum locis, quae exemplo et auctoritati essent lucubrantibus: qua in re praestanda nimius fortasse alicui videbor, et multa in eandem sententiam congesta omittere potuisse. Sed non una me ratio movit, ut copiam affectarem. Quidam enim dicendi modi rariores non unius auctoritate contenti sunt, ut libere adhibeantur: quaedam obscura, pluribus firmata exemplis planiora fiunt: quaedam vulgo male accepta, pluribus indigent, ut de vera ipsorum sententia, qui prave acceperant, persuadeantur. Illud vero me maxime impulit, ut copiosus essem, quod vobis adolescentibus laborabam, qui cum in scribendo saepe inopiam queramini, nihil impensius quaeritis, quam abundantiam. Itaque in animo habui tale vobis opus conficere, quo in uno haberetis quae in Calepino, Doletio, Nizolio, Scoto, Manutio, aliisque multis phrasium atque elegantiarum collectoribus continentur. Utinam vero faxit Deus, ut, si in hac re peccavi, nihil aliud praeterea mihi objicere possint docti homines: unum hoc libenter agnovero, si in aliis longe gravioribus mihi parsum iri confidam.

V.

In laudandis designandisque auctorum locis hanc legem mihi imposui, ut nullum admodum afferem testimonium, quod non prius ipse meis oculis in ipso auctore vidissem: ac si fragmenta veterum afferenda essent, quorum libri perierunt, indicarem sollicite, unde hausissem; appellaremque fideliter veteres grammaticos, qui ea nobis servata tradiderunt. Eaque lege adeo me obstrinxisse profiteor, ut maluerim omittere exemplum aliquod, etsi maxime ad rem faceret, quam incerta pro certis venditare. Indicavi autem per libros, capita, sectiones, et in poetis per poematum et versuum numerum; in quibusdam etiam per paginas, ut in Arnobio, Apulejo, Grammaticis Eliae Putschii, Capella, et Inscriptionum collectoribus. Sed quia non omnes editiones iisdem divisionibus scriptorum opera secuerunt, post seriem scriptorum, de qua supra dixi, habebitis catalogum editionum, quibus usus sum (b): ut non statim mihi culpa vertatis, si quis locus in libro dissimili, quem vos versatis, indicationi meae non responderit. Non ideo tamen in designando non erravi, cum longa experientia didicerim, saepe in opere longo menti somnum obrepere, et manum aliud scribere, aliud in cogitatione fuisse.

VI.

Id etiam vere semper custodivi, ut primo loco auctores afferrem aureae, aut argenteae aetatis: antiquiores quoque adderem, qui ostenderent, vocem illam de qua agitur, jamdiu esse in possessione civitatis Romanae: post hos ad ferreos descenderem, quando meliores non occurrebant. Fateor equidem quosdam citasse, qui ad luteam aetatem pertinent, et cadente Latinitate vixerunt: sed hoc ideo feci, quod factitatum videram a doctissimis illis viris, qui in Germania in Thesauro Basilii Fabri summa cum laude laborarunt. Movit me horum auctoritas: movit etiam illa ratio, ne in meo opere deesset aliquid, quod in editis aliorum hoc genus operibus legeretur. Neque tamen hoc vobis, puram atque emendatam orationem sectantibus, officere quidquam poterit, qui et auctoris aetatem ac stilum indidem (hoc est ex hoc ipso opere) cognoscere potestis; et verbum, quod usurpare vultis, ipsum per sese prodet, qua nota sit, et saepe etiam me monente innotescet. Hoc idem eo facilius assequemini, quo libentius habitabit in lectione optimorum scriptorum. Caesaris, Ciceronis, Nepotis, Livii, Virgilii, Horatii, Phaedri, Ovidii, qui in scholis nostris proponuntur: quorum nitor loquendi ac puritas aures vestras ita imbuet, ut insolens verbum, et inurbanam dictionem, nullo monstrante, deprehendatis. Quaeritis ex me fortasse, cur geographica vocabula urbium, fluminum, montium, aliorumque locorum magnam partem omiserim. Ego vero admisi ea

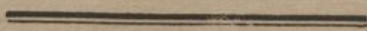
(a) Forcellinus post hanc epistolam, et sequentem ipsius adnotationem de suscepti perfectique operis sui tempore, addiderat *Indicem scriptorum Latinorum per aetates*, ex commentario Jac. Facciolati de ortu, interitu et instauratione linguae Latinae, quod una cum oratione habita in Seminario Patavo pro studiorum instauratione editum Patavii fuit ann. MDCCXIII. Sed cum ille Index vix quartam scriptorum partem contineret, quorum auctoritate prius Forcellinus, deinceps ego usi fuimus in Latinis vocibus confirmandis, ideo alium, illo praetermisso, et plenioris meliorisque ordine digestum subjunxerim dum putavi.

(b) Hunc editionum catalogum ideo omisi, quia post Forcellinum a Seminario Patavino discessionem, ejusdemque obitum Facciolatus et Cognolatus plura Lexico, quod ineditum per plures annos in bibliotheca ejusdem Seminarii jacuit, addiderant scriptorum loca ex recentissimis editionibus, quas Forcellinus nec viderat, nec consuluerat, qua de re V. Leon. Pargae verba in adnot. 2. pag. 80. ad Cornelii Celsi editionem Veronensem ann. MDCCCX ab eodem curatam. Attamen praecipuam editionem, qua Forcellinus, aut ego usi sumus, post brevissimam auctoris vitam in Indice auctorum eorumque operum citandam curavi, ut varietatis lectionum, diversaeque capitum divisionis ratio lectoribus constaret.

PRAEFATIO

XXXVII

omnia, ex quibus adjectiva formantur, ut *Tiburtinus, Brixianus, Fertinus, Aetnaeus, Erymanthaeus, Pactolis, Padanus*, et sexcenta hujusmodi, quae non intelligerentur non explicatis iis vocibus, unde ducuntur. Cetera si requiratis, vos remitto ad geographos, quorum res si meo operi inseruissem, crevisset profecto in duplum, et sua mole ab utendo deterruisset. Vidi ego, et quis non? Graeca Δεξιὰ, Etrusca, Gallica, Hispanica, etc. in quibus aut prorsus nulla, aut permodica geographiae ratio habita est. Latina sum persecutus quanta maxima diligentia potui: in hoc unum industriam, vires, tempus collocavi: adolescens manum admovi, senex, dum perfecissem, factus sum, ut videtis. Utrum nihil aliud, quam ab aliis descripserim, conferendo cum aliis intelligetis. Macti igitur animis, studiosi Clerici: Romanam eloquentiam amate, quae vobis olim sanctae Ecclesiae inservientibus magnopere est profutura: et praeter assiduam curam, qua bene merentur de studiis vestris magistri seduli, haec etiam a me subsidia habete.

LIBRARIUS
JACOBUS
JOS. EPHRAIM
LIBRARIUS